

„Higyjétek meg barátaim:
Petőfinek *Nemzeti dala*
sokkal jobb és sokkal
több, mint az egész pesti
forradalom vala.”

(Vahot Imre)

PETŐFI SÁNDOR SZÜLETÉSÉNEK 150. ÉVFORDULÓJÁRA

A történelmi sorsfordulók nagy személyiségei meghatározó szerepet játszanak az események menetében. Az 1848-as magyar forradalom annyira összeforrott emlékezetünkben Petőfi Sándor nevével, hogy a kettőt szinte már egynek érezzük. Hiszen Petőfi volt annak a forradalmi fellépésnek egyik vezetője, amely 1848. március 15-én Pesten a 12 pontba foglalt követelések meghirdetésével és azok törvénybe foglalásának kikényszerítésével új fejezetet nyitott a magyar nép történetében.

1973. január 1-én ünnepeljük nagy költőnk születésének 150. évfordulóját. Költészetének varázsa ma is eleven erővel hat; a nép szeretetére, a hon védelmére buzdít, lelkesít. Első költőnk ő, aki népünk függetlenségi harcát össze akarta kapcsolni a világ elnyomott népeinek szabadságküzdelmeivel. Politikai tisztánlátása, megalkuvást nem ismerő töretlen hite emelte őt a radikális márciusi ifjúság élére. Petőfi nélkül talán mást jelentene számunkra március és szegényebb lenne negyvennyolcas eszmei örökségünk.

Ezt az örökséget és a forradalmár költő eszmei-politikai szerepét a Petőfi-kutatók generációi már megnyugtatóan tisztázták. Tevékenységük eredményeként ma már világosan áll előttünk nemcsak mindennapi tevékenysége, hanem az európai haladás eszmekincséből táplálkozó költői, politikai világképe, eszmei tisztasága és ebből fakadó forradalmi gyakorlat. Az eljövendő kutatások tárhatnak még fel ismeretlen részleteket, de nem valószínű, hogy a bennünk élő Petőfi-képet számottevően módosíthatják.

1848 márciusában Magyarországot is elérte az Európán végigvonuló forradalmi hullám. A harmincas—negyvenes évek liberális nemesi reformpolitikáját a pesti tömegek elmozdították a holtpontról. A pesti forradalmat az a fiatal értelmiség szervezte, amely rajongott a nagy francia forradalom eszméiért és annak gyakorlatát át akarta ültetni a hazai talajba. A jakobinus eszméken nevelkedett magyar forradalmárok közül Petőfi látott a legtisztábban: felismerte, hogy a történelem által napirendre tűzött polgári átalakulás egyetlen módon, a népforradalom útján valósítható meg. Petőfi a nemesi reformpolitika, a „fontolva haladás” ádáz ellensége, az elnyomott osztályok költője. Költészetét, egész életét a nép ügyének, a demokratikus eszmék terjesztésének, a zsarnokság elleni küzdelemnek szentelte.

A Forradalmi Csarnokban, az egyetemen, a lefoglalt nyomdánál, a Nemzeti Múzeum előtt, a pesti városházán lezajlott események és Petőfi ottani szerepe közismertek. A *Dicsőséges nagyurak*, a *Nemzeti dal*, a 12 pont (ennek megfogalmazásában Petőfi is részt vett) fontos dokumentumai ténykedésének. Arról a riadalomról is pontosan tájékozott az utókor, amelyet az a hír váltott ki a pozsonyi országgyűlés nemes honatyáiból, mely szerint Petőfi 40 ezer főnyi parasztsereggel táborozott a Rákos mezején. Tudjuk, hogy a hír nem volt teljesen megalapozott, de Petőfi meggyőző szavai a helyzet reális értékeléséből fakadtak, amikor azt írta, hogy „ezen alaptalan hírnek nemsokára alapja és kalapja lett volna, azaz, igaz lett volna tetőtől talpig, csak azzal a kis különbséggel talán, hogy nem 40, hanem 80, vagy még több ezer ember jelent volna meg a Rákoson”. Nem volt szükség rá, hogy Petőfi szavára „80, vagy még több ezer ember” jelenjen meg a Rákoson, a hír is elég volt ahhoz, hogy az országgyűlés kimondja a jobbágyság felszabadítását.

A radikális ifjúság — köztük Petőfi — szerepe a forradalom előkészítésében és a márciusi sorsdöntő napokban — meghatározó jelentőségű. Ők fogalmazták meg a nép követeléseit, ők mozgósították a tömegeket a forradalom győzelméért, a forradalom vívmányainak és a haza függetlenségének védelméért vívott harcra. Petőfi *A nép nevében* beszélt, az ő szószólójuk volt és hozzájuk fordult, amikor a forradalmat, a hazát veszély fenyegette. Ismerték, értették, szerették egymást, hiszen egyek voltak. Az uralkodó osztályok szintén ismerték, értették is, de gyűlölték és rettegték tőle. A múlt század közepének magyarországi társadalmi viszonyaiban rejlik annak magyarázata, hogy a forradalom viharadára, a haladás és függetlenség élharcosa, népünk egyik legnagyobb költője, a forradalom és szabadságharc idején nem tölthette be az őt megillető helyet. 1848 márciusában még a forradalom egyik vezéralakja, később is lobogó tűz a magyar forradalom és szabadságharc viharában, de az akkori magyar társadalmi viszonyok nem tették lehetővé, hogy e tűz az egész forradalmi időszakban teljes fényességében ragyogjon hazánk egén.

A nép költőjét az 1848-as képviselőválasztáson nagy csalódás érte: félrevezetett, megvásárolt, leitatott választói ellene fordultak — s neki menekülnie kellett Szabadszállásról. A kaputosok mérhetetlenül gyűlölték, elveitől pedig félték. A táblabíró-világ nem válogatott az eszközökben, ha Petőfit kellett félreállítani.

Világnézete, következetes forradalmisága gyakran sodorta konfliktusba Petőfit; főleg a császári hadseregben nevelkedett katonatisztekkel ingerelte a „rebellis” költő formáságokat nem tűrő magatartása. Összetűzései Mészáros hadügyminiszterrel, Vetter és Klapka tábornokokkal a köztük levő világnézeti ellentétekből fakadtak, csak az okot szolgáltatották a felszínen jelentkező formai jelenségek. Minden forradalmár számára a tartalom az elsődleges, Petőfi is ezt tartotta lényegesnek, szemben a liberális nemesség jóllehet becsületes, de a forradalommal szemben értetlenül álló képviselőivel. Megértette és hirdette: a magyar hadsereg győzelme nem attól függ, hogy tisztjei viselnek-e „nyakravalót”

vagy sem, hanem attól, hogy a katonák azonosítani tudják-e magukat a forradalom célkitűzéseivel, készek-e, képesek-e azt következetesen szolgálni. A liberális nemesség csak annyira és addig volt forradalmár, amennyire azt osztályérdekei megkívánták.

Petőfi teljesen azonosult a forradalommal, a haza függetlenségével és kész volt életét is áldozni érte. 1848 márciusában nemzetőrnek jelentkezett; az ország elleni első fegyveres támadás hírére toborzó körútra indult, októberben pedig kérte az Országos Honvédelmi Bizottmánytól honvédszázadosi kinevezését. A debreceni 28. honvédszászlóalj egyik századának parancsnakoként az újoncok kiképzését irányította. November közepén néhány heti szabadságot kért, mivel nem akarta szülés előtt álló feleségét egyedül hagyni. Felesége felépülése után, január közepén jelentkezett újra szolgálatra, ekkor már Bem hadseregébe. „...csak arra kérem Önt — írja Kossuth Lajoshoz intézett levelében —, tetessen át a 28-ik zászlóaljtól Bem táborához; ha dicsőséggel nem harcolhatok, gyalázatot sem akarok nevemre hozni, s mostanában, véleményem szerint, gyalázat nélkül csak Bem oldala mellett lehet az ember.” Kossuth hozzájárult ahhoz, hogy Petőfit Bem törzséhez vezényeljék, s ettől kezdve a költő élete — sajnos, csak rövid időre — szorosan összefonódott a nagy lengyel forradalmár életével. Mellette esett át a tűzkeresztségen, s bizonyára nem voltak nagyon távol egymástól akkor sem, amikor élelét áldozta hazájáért. Bem a fegyver, Petőfi a toll mestere volt, de mindketten forradalmárok. Ez kapcsolta őket össze, ezért tisztelték és becsülték egymást. A lengyel és a magyar hazafit eltéphetetlenül kötötte össze az elnyomott népek felszabadításának, a világszabadságnak szent eszméje. A költő atyjaként tisztelte és szerette a bölcs lengyel hadvezért, a hadvezér fiaként szerette és féltette a nagy magyar költőt. Petőfi örök emléket állított Bemnek *Az erdélyi hadsereg* című versében. A költemény egyben elveik azonosságát is dokumentálja: „*Mi ne győznénk? hisz Bem a vezérünk. / A szabadság régi bajnoka! / Bosszúálló fénnel jár előttünk / Osztrólenka véres csillaga... / Egy a célunk: a közös bilincset / Összetörni, melyet hordozánk, / S összetörjük, esküszünk piros mély / Sebeidre, megcsúfolt hazánk!*”

Petőfi Sándor a XIX. századi magyar történelem egyik legnagyobb alakja. Következetes forradalmisága, demokratizmusa, republikánus elvei mély internacionalizmussal párosultak. Költészete, egész életműve a mához is szól; eszméit nem a kortársak valósították meg, hanem a szocialista utókor; s míg kortársai közül csak kevesen értették, mi büszkén valljuk a magunkénak. A világszabadság eszméjével párosuló mély patriotizmusa, megalkuvást nem ismerő helytállása, áldozatvállalása követendő példa számunkra. A forradalom katonájaként tollal és karddal harcolt a haza függetlenségéért. Szelleme ma is él. Eszméink igazságát, erejét, költészetének hatását történelmi tapasztalataink csak növelték.

Néphadseregünkben a Petőfi-hagyomány eleven erő. Számunkra nemcsak a legnagyobb magyar költő, a nagyszerű forradalmár hazafi ő, hanem mint a nép szabadságáért életét adó katonát is példaképünknek tekintjük.